

İslam'da Cihat Anlayışı: Toprak Fethi mi, Gönül Fethi mi?¹

1. Konunun Planı

- a. Cihad kavramı nedir?
- b. Cihadın İslam'a göre yeri ve önemi nelerdir?
- c. Cihad ne için yapılır?
- d. Cihad sadece savaşmak mıdır?
- e. Cihad ile ilgili ayet ve hadisler

2. Konunun Açılış ve İşlenişi

Konuya cihat kavramının sözlük ve terim manalarıyla başlanır. Daha sonra cihadın genel uygulamasını ve hikmetleri izah edilir. Cihadın önemi ve gerekliliği ayet ve hadisler ışığında genişçe anlatılır. Cihad kavramının bugünün insanlar tarafından bazen yanlış veya eksik bakış açısındaki problemlere parmak basılır. Cihad ruhunu kaybetmenin zararlarına ve felaketlerine dikkat çekilip konuya uygun kısa bir dua ile vaaza son verilir.

3. Konunun Özet Sunumu

Cihad Arapça'da "güç ve gayret sarfetmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak" mânasındaki cehd kökünden türemiştir. İstilahî olarak ise "dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslâm'ı tebliğ, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek" şeklindeki genel ve kapsamlı anlamı yanında fıkıh terimi olarak daha çok müslüman olmayanlarla savaş, tasavvufta ise nefs-i emmâreyi yenme çabası için kullanılmıştır.

İnsan, sosyal bir varlıktır; yaratılıştan medenidir. Şahsi hayatını, ancak toplum hayatıyla devam ettirebilir. Yediği ekmekte, giydiği elbisede nice insanların emeği vardır. Bundan dolayı insan, topluma şükran borçludur. Her bir fert, topluma yararlı çalışmalar yapmak zorundadır. Her insanın mahiyetinde, bitmez tükenmez arzular, kin, intikam gibi duygular olduğundan, tarihin hemen her devrinde toplumda bir takım sıkıntılar yaşanmıştır. Aklı başında olan insanlar, kötü duyguların mahkumu kimselerle mücadele ettiğinde, o toplum bir huzur toplumu olmuş, mücadeleyi terk ettiğinde, toplum bozulmuştur.

1 Rıdvan BİNGÖL (Pazaryolu İlçe Vaizi)

Kur'an'da Yahudilerin Allah'ın lanetine uğradıkları anlatılırken, şu özellikleri nazara verilir: "... Bunun sebebi; isyan etmeleri ve haddi aşmalarıdır. Onlar, birbirlerini yaptıkları fenalıklardan alıkoymazlardı..." (Maide, 5/78-79).

Bazı ayetlerde cihad kelimesinden doğrudan savaşın kastedildiği anlaşılmakta, bir kısmında da cihad "Allah'ın rızâsına uygun bir şekilde yaşama çabası" şeklinde özetlenebilecek olan genel anlamıyla geçmektedir.

Nitekim Kur'an- ı Hakim'de şöyle buyuruluyor;

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(Ey müminler!) Gerek hafif, gerek ağır olarak savaşa çıkın, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. (Tevbe 9/41)

Başka bir ayette;

لَكِنَّ الرِّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَآئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَآئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Fakat Peygamber ve onunla beraber inananlar, mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. İşte bütün hayırlar onlarındır ve onlar kurtuluşa erenlerin kendileridir. (Tevbe 9/88)

Yukarıdaki bahse konu aldığımız ve alamadığımız nice ayeti celilelerde cihadın sadece hakiki mü'minlerin arzu edebileceği bir mücadele olduğunu, ahirette büyük nimetlere nail olacaklarını bahsederek konunun önemine vurgu yapılmıştır.

Peki İslam'da cihad, islamifobik duyguları harekete geçirmek isteyenlerin anlattıkları gibi midir? Tabi ki durum böyle değildir. İslam'da cihad şu nedenlerle yapılır;

- Bize saldıran yahut saldırıya hazırlanan düşmana karşı kendimizi müdafaa etmek,
- Zâlim devletlerle savaşarak, insanlığa hürriyet ve hidayet yolunu açmak.

Bunda başarı sağlandıktan sonra, kişi inancında serbest bırakılır. Dilerse İslâm'ı kabul eder, dilerse kendi dininde yaşamaya devam eder. "Dinde zorlama yoktur" ayeti de gayri müslimlerin islama zorlanamayacağını açıkça ifade etmektedir. İslamda Cihadın hedefi öldürmek değil diriltmektir. Ölü kalpleri diriltmek, sönük fikirleri aydınlatmak, donuk hissiyatlara can vermek.

Cihadı bir yönü böyleyken daha büyüğü ve devamlı olanı ise nefisle cihaddır. “Mücahid nefsiyle cihad edendir” (Tirmizî, “Fezâ’ilü’l-cihâd”, 2); “Mümin kılıcı ve diliyle cihad eder” (*Müsned*, III, 456); “Müşriklere karşı mallarınız, nefisleriniz ve dillerinizle cihad edin” (*Müsned*, III, 124; Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 17); “Cihadın en faziletlisi zalim sultanın yanında hakkı söylemektir” (Ebû Dâvûd, “Melâhim”, 17; Tirmizî, “Fiten”, 13) meâlindeki hadislerle Hz. Peygamber’in, ümmetin içinde yapmayacakları şeyleri söyleyen ve emrolundukları şeyleri yapmayan nesiller ortaya çıkacağını haber vererek, “Kim onlarla eliyle cihad ederse o mümindir, kim onlarla diliyle cihad ederse o mümindir, kim onlarla kalbiyle cihad ederse o mümindir” (Müslim, “Îmân”, 80) demesi, savaşa çıkmakta olan İslâm ordusuna katılmak için gelen birine annesinin ve babasının hayatta olup olmadığını sorarak hayatta olduklarını öğrenmesi üzerine, “O halde onlara hizmet yolunda -nefsinle- cihad et” (Buhârî, “Cihâd”, 138; Müslim, “Birr”, 5) buyurması ve Hz. Âişe’nin, “Ey Allah’ın Resulü! Görüyoruz ki cihad amellerin en faziletlisidir; öyleyse biz de cihad etmeli değil miyiz?” diye sorması üzerine, “Sizin için cihadın en faziletlisi makbul hacdır” (Buhârî, “Cihâd”, 1) şeklinde cevap vermesi, cihadın gerek kapsamını gerekse yöntemlerini göstermesi bakımından önemlidir. Buna göre cihad, hayatın gayesi olarak Allah’a kulluk etmek, Allah ve Resulünün koyduğu ölçülerin fert ve toplum hayatına uygulanmasına çalışmaktan İslâm’ı diğer insanlara tebliğe, İslâm ülkesini ve müslümanları her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunma ve bu konuda gerektiğinde savaşmaya kadar kapsamlı bir anlam taşımakta; kalp, dil, el ve silâh gibi beşerî aksiyonun ortaya konulduğu her vasıta ile yapılabilmektedir.

Diğer taraftan Hz. Peygamber’in bir savaş dönüşünde söylediği belirtilen “Küçük cihaddan (savaş) büyük cihada (nefsle mücâhede) döndük” ve “Mücahid nefsiyle cihad edendir” (Tirmizî, “Fezâ’ilü’l-cihâd”, 2) meâlindeki hadise dayanarak kulun nefsiyle olan cihadının dış düşmanlara karşı gerçekleştirilen cihada nisbetle asıl olduğunu, Allah’ın emirlerine uyma konusunda nefsiyle cihad edemeyen kimsenin düşmanla cihad edemeyeceğini belirtir (*Zâdü’l-me’âd*, II, 38).

4. Sonuç : İslam, toplum ve toplumu meydana getiren insanın dünyevi ve uhrevi saadetini kazanmayı hedeflemiş, bunun için imanın amele yansımalarını istemiştir. Sosyal bir varlık olan insan iyiye ve kötüye meyilli olup şeytan, nefis ve kötü çevre gibi faktörlerle hataya yöneldiğinde emri bil maruf gibi olmazsa olmaz uygulamayı devreye koymuş, doğru hareket etmek için bütüncül bakış sahibi ilim adamlarının yetiştirilmesini teşvik etmiştir. İslam insanoğluna sürekli olarak nefsiyle cihad ederken bir yandan ümmetin ayakta kalması için her türlü ilmi çalışmalarını sürdürmesi ve diğer yandan da gerekirse dışarıdan gelen etkenlere karşı savaşa hazırlıklı olmamızı emretmiştir. O

halde bazı çevrelerin ısrarla vurguladıkları “cihad, sadece savaştır” anlayışının yanlış olduğu gibi “cihad, sadece nefsi veya ilmi mücadeledir” anlayışının da yanlışlığı ortadadır. Bütüncül okumalar bizleri bunları beraberce düşündürmeye sevketmiştir. İslam tarihinin altın dönemlerinde de yaşanan vakıa bunu doğrulamaktadır. Rabbim cümlemizi hayatının her alanında cihat ruhuyla yaşamayı nasip eylesin.

5. Yararlanılacak Ayet

Nahl 16/125

Hac 22/78

Ankebut (29/69)

Tevbe 9/41

Tevbe 9/88

6. Yararlanılacak Hadisler

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاهِدُوا بِأَيْدِيكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ

Enes (b. Mâlik)"in rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihad edin.*”

(Nesâî, Cihâd, 48)

وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ

“...Mücahid, Allah" a itaat yolunda nefsi ile cihad edendir...”

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ يُجَاهِدُ بِسَيْفِهِ وَلِسَانِهِ

Efendimiz; “Hiç şüphesiz mümin (hem) kılıcı, (hem de) dili ile cihad eder” buyurmuşlardır.

Buhari 2876

Beyhaki (Zühd,373)

Ebu Davud 2533

7. Yararlanılacak Kaynaklar

a. Dia “cihad” maddesi

b. <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=4&SAYFA=477>

c. Dia “savaş” maddesi

d. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2848527>

e. İslamofobi Endüstrisi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nathan Lean